

ОБЛІК ТА ОЦІНКА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

У сучасних умовах розвиток економіки визначається значним зростанням ролі науки, техніки та інтелектуальної діяльності, основним джерелом яких є творчість. На даний час інтелектуальні ресурси займають провідну позицію в економічному розвитку суспільства та формують інтелектуальний капітал, який дедалі більше перетворюється на провідний чинник економічного зростання, стає головним важелем у формуванні високого рівня конкурентоспроможності.

Нематеріальний актив (далі – НМА) – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам. Для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів на підприємствах використовується рахунок 12 «Нематеріальні активи». До нематеріальних активів належать: права використання майна, природних ресурсів, права промислової власності, права інтелектуальної власності, привілеї, патенти, інші нематеріальні активи.

Об'єкти НМА як виробничий ресурс використовуються в господарському обороті, вимагають правового регулювання, виступають як власність, беруть участь в економічних процесах, приносять прибуток, впливають на всі фактори виробництва, тому виникає питання про товарну форму цих продуктів інтелектуальної праці, як повноправних учасників ринкових відносин. Регістром аналітичного обліку нематеріальних активів є відомість 4.3, в якій облік ведеться за кожним окремим активом. Синтетичний облік капітальних інвестицій з придбання необоротних активів ведеться у відомості 4.1 та журналі 4. В цьому журналі відображається також кредитовий оборот рахунку 12 «Нематеріальні активи», що є підставою для записів до Головної книги.

Оцінка нематеріальних активів – це грошове вираження вартості нематеріальних активів, в якій вони знаходять відображення в бухгалтерському обліку. НМА обліковуються за первісною і залишковою вартістю. Придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі, якщо існує ймовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням. Придбані НМА зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Первісна вартість придбаного НМА складається з таких елементів, як ціни придбання, ввізного мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, в якому він придатний для використання за призначенням. Первісна вартість нематеріальних активів збільшується на суму витрат, пов'язаних із вдосконаленням цих нематеріальних активів і підвищенням їх можливостей та строку використання, які сприятимуть збільшенню первинно очікуваних майбутніх економічних вигод. Не включаються до первісної вартості нематеріальних активів витрати на сплату відсотків за кредит, використаний повністю або частково на придбання таких нематеріальних активів. Витрати на придбання нематеріальних активів складаються з суми, виплаченої безпосередньо продавцеві об'єкта, а також за інформаційні та консультаційні послуги іншим фірмам, винагороди, сплачені посередникам, реєстраційні збори і мито, митні витрати, інші витрати, понесені при купівлі об'єктів. Витрати на створення окремих об'єктів НМА включають заробітну плату розробників з відрахуваннями і накладні витрати загальнопромислового і загальногосподарського характеру. Витрати з доведення об'єктів НМА до працездатного стану складаються з необхідних матеріальних і трудових витрат, а також загальнопромислових накладних витрат.

Отже, НМА підприємства є сукупністю об'єктів довгострокового користування (понад 1 року), що не мають матеріально – речової форми, але необхідні підприємствам та організаціям для ефективного здійснення господарської діяльності. Вони володіють вартістю та здатні приносити підприємству економічні вигоди в сучасних умовах розвитку економіки.